

MÜZİK ÖĞRETMENİ YETİŞTİREN KURUMLARDA PIYANODA EŞLİK ÖĞRETİMİ

Mustafa DAĞDEVİREN*

Toplumların gelişmesinde, ilerlemesinde, çağdaşlaşmasında ve çağın ilerisine gidebilmesinde en önemli etkenlerden birisi eğitimidir. Gelişen teknolojinin, bilim-teknik ve sanat anlayışının içerisinde eğitimin nitelikleri ve etkileri görülmektedir. Ülkemizi çağdaş medeniyetler seviyene getireceğiz diyen ulu önder Atatürk'ün bu vecizesini hayata geçirme süreci tabi ki eğitimle olacaktır.

Geliştirilen eğitim ve öğretim programlarında, bireyin ve toplumun gereksinimlerinin karşılanması, kuram ve uygulamanın bütünleştirilmesi ile eğitimsel süreçlerde bireyin merkeze alınması, konuların derinliğine öğretilmesi, konuların disiplinler arası yönünün daha çok vurgulanması ve öğrenciye zengin yaşantı ortamının sağlanması gibi yaklaşımlar üzerinde durulmaktadır.” (<http://www.meb.gov.tr/Stats/Apk2002/901.htm>, 20.04.2005’de indirildi).

Bütünüyle insanın aklına ve duygularına hitap edecek biçimde aralarında bağıntıları olan, çeşitli yükseklikteki sesler toplamı ezgiyi oluşturmaktadır. Ezgi kaynağını sözden ve danstan alır. Eski çağlarda ezginin türeyişi bu yolla gerçekleşmiştir(Say, 1992). Ezginin her ne şekilde olursa olsun var oluşunun başlangıcından itibaren insanlar ürettiklere ezgilere eşlik yapma eğiliminde bulunmuşlardır. Geliştirdikleri birçok çalgıları bu yönde kullanmışlardır. Özellikle armoni ve eşlik çalgısı olan Arp’ın M.O.3000 yıllarında kullanıldığını gösteren kalıntılar vardır.

Geçmiş çok eskilere dayanan ve çağlar boyu kendini geliştirerek, yenileyen müzikte eşlik “bir kompozisyonun ana melodisine ya da ses partisine dayanak oluşturması ya da onu ön plana çıkarması amaçlanan yardımcı parti ya da partiler olarak tanımlanır.” (Bilgin, 1998)

Eşlikli şarkı söyleme geleneği eğitim müziğimizde istendik/beklendik yönde kullanılmamaktadır. Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda piyano eğitiminde sanatsal işlevi oldukça fazla olan eserler seslendirilirken ve/veya seslendirilmeye çalışılırken, mesleki müziksel alanda ve eğitim alanında kullanılacak eğitim müziği ve onun öğretilmesi için gerekli yöntem/metotlardan eşlikleme veya eşlikli okul şarkılarının seslendirilmesi göz ardı edilmektedir. Verilen eşlikleme dersleri piyano eğitimiyle ve müziksel işleme okuma dersleriyle iç içe, birbiriyle ilişkili ve eşgüdümsel olarak yürütülmemektedir. Eğitim müziği alanında, müzik ders kitaplarında hiç olmamakla birlikte, yardımcı ders kitapları içlerinde çoğunlukla

* Niğde Güzel Sanatlar Lisesi

eşlikleri olmayan şarkılar bulunmaktadır. Yayınlanan eşlikli okul şarkıları, marşlar, dağarcık kitapları gerek müzik öğretmenliği programı ana bilim dalı öğrencilerinin, gerekse müzik öğretmenlerinin dikkatini çekmemektedir. Bu ilgisizliğin temel nedenlerini eşlikli şarkıları çalamayacaklarını düşünmelerine ve bu amaca uygun eğitim almadıklarına bağlamak gerekmektedir. Yaratıcı eşliklemeyi başarmak için var olan eşlikli şarkıları analiz ederek çalmak başlangıç noktası olarak görülebilir. Bu var olan eşlikleri çalmak için bir hazır bulunuşluğa ihtiyaç vardır ki, bu hazır bulunuşluk birinci ve ikinci sınıftaki piyano derslerinde tamamlanmalıdır. Bu dönemde piyano öğrencilerinin seslendirdikleri piyano eserlerindeki eşikleme modelleri üzerinde yorum yapılarak, bu eşikleme modellerinin önemsenmesi ve yaratıcı eşliklerde kullanılacağından bahsedilmesi gerekmektedir. Ayrıca öğrencilerin bütün tonlarda dizileri ve kadansları çalmaları gerekmektedir.

Zaten Yüksek öğretim kurumunun tanımında Piyano eğitimi ve öğretimi, müzik öğretmenliği programının temelini oluşturur. Aşamalı olarak, teknik alıştırma ve etütler, Türk ve dünya bestecilerinin eserlerinden örnekleri, eğitim müziği örneklerini, piyano literatürü ile okul müzik eğitiminde öğrenme-öğretme tekniklerini kapsar, denilmektedir. (www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/ogretmen-yetistirme-lisans/muzik.doc, 05.04.2005'de indirildi)

Piyano, müzik eğitimcileri tarafından, müziği çalma, dinleme ve okuma becerilerini kazanma, müziği anlama, müzik bilgisi oluşturma ve diğer müzik çalışmalarına temel oluşturma bakımından, en evrensel ve en temel çalgı olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, piyano eğitimi, müzik programlarının vazgeçilmez bir parçasıdır(Kasap, 2004).

Kıvrak'a göre Piyano, müzik öğretmenin yetiştirilmesinde %80,7 lik bir oranla alan derslerinde etkili araç niteliğindeki tek çalgıdır. Bu aracın yerinde, yararlı, etkin kullanılabilirliğini sağlamak ise piyano eğitiminin öncelikli amacını oluşturmaktadır. Çünkü öğrenci bu eğitimde giderek geliştirdiği/geliştireceği bilgi ve becerisiyle etkili biçimde piyanosunu kullanarak meslek yaşamında da yararlanacağı birikimi kazanacaktır. Böylece piyano bireyin müzik öğretmeni olarak yetişmesinde ALAN ÇALGISI, müzik öğretmenliği sürecinde ise MESLEK ÇALGISI olarak her iki boyutta da yerini almaktadır.(Kıvrak, 2003)

Geleceğin müzik öğretmenlerini piyanoda yetiştirmek, Türkiye'deki müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda kabul edilmiş bir ölçüttür. Piyano eğitimi ile müzik öğretmen adayları, hem kendi müzik eğitimleri süresince kazanacakları müzik bilgisi için, hem de okul öncesi eğitim kurumlarından, lise sınıflarındaki müzik öğretimine kadar gerekli olan, piyano çalma becerilerini kazanmaktadırlar.(Kasap, 2004)

Piyano çalgı olarak her tür ve yoğunluktaki çoksesliliğin elde edilebileceği, gelişimini tamamlamış, tartışmasız tek çalgıdır. Müzik öğretmenliği eğitiminde bu çalgının alana ilişkin kullanım özellikleri ve amacına uygun eğitimi planlanıp

programlandığında genel müzik eğitimine katkıları da oldukça büyük olacaktır. (Kıvrak, 2003)

Eşlikleme yapabilmek için önemle üzerinde durulması gereken diğer bir konu ise Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimidir. Bu ders, müzikte kuramsal bilgileri, işitme eğitimi ve müzik biçimlerini kapsar. Ders öğretim elemanları bu içeriğin haftalık ders saatindeki yoğunluğunu belirlerler. Ders, Türk ve Batı Müziğinde armoni-kontrpuan, müzikle stil, üslup ve tür, çeşitli yapıları ve eğitim—okul müziği örneklerini inceleme, analiz, araştırma tek ve çok ses algılama, ritmik yapıları tanıma, nota çözümüleme (deşifre) okuma ve yazma, müzik üretme tekniklerini kapsar. (www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/ogretmen-yetistirme-lisans/muzik.doc, 05.04.2005’de indirildi).

Ancak müzik öğretmenliği programı ana bilim dalı bölümlerindeki eski eğitim programlarında mevcut olan armoni-kontrpuan, eğitim-okul müziği örneklerini inceleme, analiz, müzik formları, müziğe giriş, gibi derslerin kaldırılarak müziksel işitme ve teori altında toplanması müzik öğretmeni adaylarının mesleki müziksel bilgileri daha yoğun almasını kısıtlamıştır. Bu beş dersin yerine kendi kapsamı da oldukça geniş olan müzik teorisi ve işitme dersinin gelmesi, bu dersleri kapsamaması ve haftalık ders saatinin az olması problem teşkil etmektedir.

Müzik teorisi ve işitme eğitiminin kapsamının genişlemesi bir takım problemleri ortaya çıkartmaktadır. Bu dersin eğitimcisinin programı çok özenle hazırlaması gerekiyor. Bu bağlamda eğitimcinin müziksel işitme yanında armonik yaklaşımları, analizi, akorları ve bağlantılarını, akorların derecelerini, kadansların yapılanmalarını, müzik formlarını öğretmesi gerekmektedir ki öğrenci eşlik yapabilmek için bir hazır bulunuşluğa sahip olsun.

Eşlik Korepetisyon dersinin amacı Yüksek Öğretim Kurumu tarafından, piyano ve diğer çalgılar için okul müziğindeki çeşitli ses ve çalgı eserlerine yazılmış eşlik müziklerini çalma ya da doğaçlama eşlik çalışmalarını kapsar şeklinde belirlenmiştir. Ancak dersin bir dönem verilmesi ve süresinin haftada bir ders saati olması müzik öğretmenliği bölümü öğrencilerinin bu konu üzerinde hâkimiyetlerini ve yetkinliklerini sınırlamaktadır. Bu bir ders saati içerisinde hazır eşliklerin çalınması, bu eşliklerin analizi, akor yapılanmaları, eşlik modelleri, armonik yaklaşımların vurgulanması gerekmektedir. Ayrıca doğaçlama eşliğin öğretilmesi için şarkı belirlenip akorlar tablosu çıkartılıp, uygun akorların tartışılarak seçilip, uygun eşlik modeliyle armonik kurallar dâhilinde birleştirilmesi gerekmektedir. Bu süreci bir ders saatine sığdırmak pek olanaklı görülmemektedir. Dolayısıyla birçok araştırma ve tezlerde ortaya çıkan sonuç müzik öğretmenlerinin eşlik yapma problemi olduğudur.

Şarkı öğretilirken yapılacak piyano eşliği hem temiz bir ünisonu, hem tempoyu, hem nüansı, hem de şarkıda verilmek istenen duyguyu, düşünceyi ve işlenen temayı pekiştirecektir. Bununla birlikte farklı türlerdeki müzik çalışmalarında doyum sağlayacaktır. Böyle bir müzik eğitimiyle bireyin kendisinde oluşan davranış değişiklikleri zamanla müziksel çevresine, ailesine ve giderek topluma

mal olacaktır. Bu da müzik eğitiminde istediğimiz yere varmamıza olanak sağlayacaktır

Müzik eğitimi, öğrencinin müziksel algılama yeteneğini farklılaştırıp çeşitlendirmeli öğrenciyi belli koşullandırmaların ürünü olan tek yanlı müzik yapma, üretme ve dinleme alışkanlıklarından kurtarmalı; öğrenciyi müziğin çeşitli, çok yönlü tını özelliklerine, yapı taşlarına, kuruluş biçimlerine ve etki alanlarına açmalı; öğrenciyi müzikle ilişkilerinde daha yüksek düzeyde bir bilinçlilik ve eleştirme gücü kazandırmalı; bir çalgı, bir plak ya da kaset, müzikle ilgili bir kitap ya da kaynak seçiminde ve bir müzik eserini ya da etkinliğini eleştirip değerlendirmesinde öğrenciyi yardımcı olacak bireysel müzik yeteneğini geliştirmeli; öğrencinin değişik türdeki müzik çalışma ve etkinliklerine etkin katılımını sağlamalıdır(Uçan,1994)

“Müzik dinleme, müzik benzetleme, müzikle oynama, ezgi mırıldanma, çalgı tıngırdatma, şarkı söyleme, çalgı çatma, müzik yaratma, bazı müzikten beğenme, bazı müzikleri beğenmeme, bazı müzikleri eleştirme, yerme, yüceltme vb. davranışlar bunlar arasındadır.

Bu davranışları kazanan birey, müzikle ve müziksel çevresiyle daha bilinçli ve etkili bir etkileşim içine girer. Bunun bir sonucu olarak da müzikle uyuma, müzikle oynama, müzikle dinlenme, müzikle eğlenme, müzikle öğrenme, müzikle çalışma, müzikle anlaşma, müzikle geçimini sağlama, müzikle kendini geliştirme - gerçekleştirme - aşma vb. daha kapsamlı davranış örüntüleri geliştirir”(Uçan, 1996).

Yeni uygulamayla birlikte ilköğretim 4. sınıftan itibaren müzik derslerine müzik öğretmenlerinin girmesi ülkemiz müzik eğitimine tartışmasız bir ivme kazandıracaktır. Bu durumda müzik öğretmenlerimize düşen görev artmaktadır. Beş yıl boyunca vereceği eğitimde çocuklara eşlikli şarkı söyleme alışkanlığı kazandırır, o çocuklarda oluşacak müzik kültürü, armonik doyum, etkileşimli çalışma, söylemede kendine güven, istediğimiz müzik eğitiminin gelişmesine katkıda bulunacaktır.

Öğretilen şarkılardaki müziksel duygu, düşünce, izlenim ve tasarıları pekiştirmek; belli bir güzellik anlayışına göre, belli armonik yöntemlerle ve estetik bir bütün olarak yapılan piyano eşlikleriyle istedik/beklendik yönde olabilir. Bu da doğal olarak verilmek istenen duygu, düşünce, izlenim ve tasarıların sürecine ekti ederek verilmek istenen müzik eğitiminin daha kısa sürede ve daha anlamlı olmasına katkıda bulunur.

Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda piyanoda eşlik eğitimi irdelenerek yeni modeller oluşturulmalı, mezun olacak müzik öğretmenleri daha donanımlı olmalıdır. Mevcut müzik öğretmenleri içinde seminerler ve kurslar açılarak bu kurslarda piyanoda eşlik modelleri ve basit armoni kurallarının öğretilmesi kısaca piyanoda eşlik eğitiminin gerçekleşmesi sağlanmalıdır. Bir dağarcık oluşturularak, oluşturulan bu dağarcığı öncelikle armoni konusunda yetkin olan

kişilerin piyano eşliklemesi yapması ve müzik öğretmenlerine analiz ederek anlatması, çalması müzik öğretmenlerinin ufkunu açarak cesaretlenmesini sağlayacaktır. Eşliklerle içli dışlı olan, onları çalan, çözümleyen müzik öğretmenlerinin kazanımları ileride başka şarkılara eşlik yapma boyutunda bir örneklem ve hazır bulunuşluk sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Bilgen, S. 1998. İlköğretim Okullarının İkinci Kademesinde Müzik Eğitiminde Kullanılan Şarkıların Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik eğitimi Çıkışlı Müzik Öğretmenleri Tarafından Piyano ile Eşliklenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, G.U. Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Kasap, BT. 2004. Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlardaki Yardıma Çalgı Piyano Dersleri Üzerine Bir Araştırma, 1924–2004 Musiki-Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu Bildirisi. S.D.Ü. Burdur

Kıvrak, N.İ. 2003. Müzik Öğretmeni Yetiştirmede Piyano Eğitimi, Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu, İnönü Üniversitesi, Malatya

MEB. Resmi İnternet Sitesi, Eğitim programları, Eğitim sisteminde nitel gelişmeler 2002 (20.04.2005’ te indirildi). (<http://www.meb.gov.tr/Stats/Apk2002/901.htm>)

Say, A. 1992. Müzik Ansiklopedisi, Başkent Yayınevi, Ankara

Uçan, A. 1996. İnsan ve Müzik, İnsan ve Sanat Eğitimi Müzik Ansiklopedisi Yayınları Ankara II Basım.

Uçan, A. 1994. Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar Müzik Ansiklopedisi Yayınları. Ankara II Basım

YÖK. Yüksek Öğretim Kurumu, internet sitesinden (05.04.2005’de indirildi). www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/ogretmen-yetistirme-lisans/muzik.doc